

ниците, но и на огромен брой хора, за които това дори не се предполага. В Англия или в Европа няма град, в който магьосничеството (или негови наченки) да не е широко практикувано, макар това да е обвито в тайнственост, и то с такъв успех, който сам по себе си е чудо. Можем да вдигаме църкви и да печатаме книги, но там където съществува праисторическият човек – а все още се срещат милиони такива навсякъде, – той ще се придържа към старото магьосничество на своите далечни прадеди. Докато не се промени самата му природа, той ще разбира свръхестественото единствено посредством суеверията, най-вулгарните при това. Изследванията и размишленията са ме довели до убеждението, че магьосничеството е много по-широко и дълбоко разпространено, отколкото един образован човек би могъл да си представи – вместо да отстъпва пред напредъка на културата, то сякаш напредва заедно с нея. Граф Анджело де Губернатис⁸ отбеляза веднъж пред един изтъкнат английски държавник, че в провинцията на Тоскана има десет пъти повече езичници, отколкото християни. Същото ми каза и една врачка във Флоренция. Тя обясни какво има предвид. Това била *vecchia religione* („старата религия“) на християнството, мрачните и странни магии на *la streggha* (вещицата), смесване на магически цярове, над които се мърморят заклинания, правене на любовни еликсири, проклинане на врагове, премахване на влиянията на други вещици и изработване на амулети по начин, забранен от църквата.

Изглежда, сякаш в хода на някакъв необясним процес, докато напредничавите учени се занимават с елиминирането на магическото от религията, по-недодяланите умове са заети с превръщането му в самостоятелна религия. Те са достатъчно обучени, за да схващат аналогията между мъртвешките ръце и „реликвите“ като действащи чудеса, а освен това магьосничеството е по-занимателно от религията и носи очарованието

⁸ Граф Анджело де Губернатис (1840–1913) – произхожда от древна провансалска фамилия; италиански ориенталист, поет и литературен историк; изучавал и преподавал санскрит и сравнително езикознание – *б. пр.*